

В. О. Мартинюк, Р. І. Савчук

*Рівненський державний гуманітарний
університет*

Martyniuk_RIS@mail.ru

ЛАНДШАФТНА СТРУКТУРА ВОДОЗБОРУ ОЗЕРА ЗАОЗІР'Я (ПРОЕКТОВАНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПАРК “НОБЕЛЬСЬКИЙ”)

Постановка проблеми. Створення в 1995 р. у басейні Верхньої Прип'яті регіонального ландшафтного парку (РЛП) “Прип'ять-Стохід” відкрило широкі перспективи галузевих та комплексно-географічних досліджень цієї території. У 2007 р. частина РЛП, що належала до Волинської області набула статусу національного парку “Прип'ять-Стохід”, а територія яка знаходиться у межах Рівненської області залишилася у попередньому статусі. Сьогодні проводяться земельно-кадастрові роботи з метою вилучення з господарського використання 12 сільських рад Зарічненського району Рівненщини 30 тис. га угідь й створення на їх базі національного парку “Нобельський”.

Важливе місце у структурі природних угідь майбутнього національного парку посідають унікальні водно-болотні геокомплекси, які у 2009 р. увійшли до складу транскордонної Рамсарської території “Прип'ять-Стохід-Простир” [3]. Найголовнішими водними об'єктами проектного парку є річки Прип'ять і Стохід, а також низка озер (Нобель, Сосно, Ніговище, Омит, Засвітське, Задовже, Заозір'я). Тривалий час на згаданій території нами ведуться ландшафтно-лімнологічні дослідження, головним завданням яких є створення екологічних паспортів басейнових систем “озеро-водозбір” [1].

Мета даного дослідження – розкрити особливості ландшафтно-структури водозбору оз. Заозір'я та деяких морфометричних характеристик водойми.

Результати дослідження. Озеро Заозір'я (рис. 1-2), згідно з фізико-географічним районуванням, розташоване в межах Нобельського ландшафту і є складовою регіонального ландшафтного парку “Прип'ять-Стохід”, а сьогодні проектного національного парку “Нобельський”.

Масштаб 1: 1 000 000

Рис. 1. Місце водозбору оз. Заозір'я у схемі фізико-географічного районування Волинського Полісся (Рівненська область) [2]

Умовні позначення:

межі:

————— – фізико-географічних зон

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ:

----- фізико-географічних областей

..... фізико-географічних підобластей

————— фізико-географічних районів

Легенда до рис. 1

Східноєвропейська (Руська) рівнина – фізико-географічна країна.

Мішаних лісів – фізико-географічна зона.

Поліський (Українське Полісся) – фізико-географічний край.

Волинське Полісся (Рівненська область) – фізико-географічна область.

Верхньоприп'ятське Полісся – фізико-географічна підобласть.

Ландшафти:

1. Нобельський (Верхньоприп'ятський).

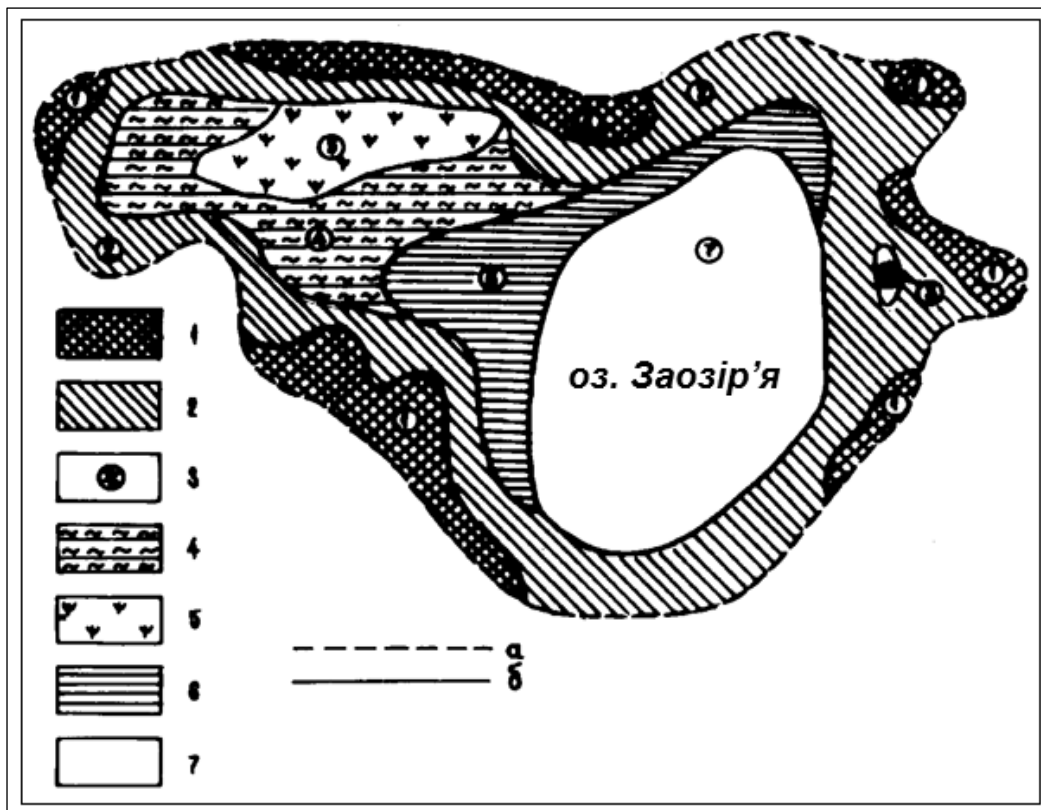
2. Заріченський (Нижньостирський).

Пригоринське Полісся – фізико-географічна підобласть.

Ландшафти: 3. Рафалівсько-Висоцький (Маневицько-Воладимирецький).

4. Льва-Горинський.

5. Сарненсько-Степанський (Колківсько-Сарненський).
 6. Костопільський (Костопільсько-Березнівський).

Масштаб 1: 25 000

Рис. 2. Ландшафтно-морфологічна структура водозбору оз. Заозір'я
 1-6. – урочища, 7. – складне аквальне урочище; межі: а – водозбору, б
 – урочищ.

Легенда до рис. 2

1. Піщані горби та дюни зі спадистими (10-15°) схилами, вкриті лишайниково-чагарничковими та різнотравно-зеленомоховими сосновими борами на дерново-прихованопідзолистих щебенюватих піщаних і супіщаних ґрунтах, частково забудовані.

2. Слабо спадисті (6-10°) схили піщаних горбів та дюн, вкриті чорничниково-різнотравними та лишайниково-орляковими сосновими борами на дерново-прихованопідзолистих та слабопідзолистих слабощебенюватих еродованих піщаних і супіщаних ґрунтах, частково розорані та забудовані.

3. Карстові лійки та западини, вкриті лишайниково-ялівцевими та різнотравно-зеленомоховими березово-сосновими борами на перегнійно-карбонатних глеюватих ґрунтах.

4. Вирівняні та слабохвилясті ділянки озерної тераси, вкриті лишайниково-чорничниково-зеленомоховими сосновими та березово-сосновими борами на дерново-слабопідзолистих глеюватих, місцями слабощебенюватих піщаних і супіщаних ґрунтах, частково розорані та забудовані.

5. Локальні замкнуті зниження, вкриті різнотравно-осоково-злаковими низькорослими вільхово-березовими та березово-сосновими лісами на дернових глеюватих та глейових лучно-болотних ґрунтах, частково меліоровані.

6. Приозерні вузькі зниження, вкриті мезофітно-злаково-різнотравним та розогово-осоково-зеленомоховим березово-вільховим та вербовим рідколіссям.

7. Озерна улоговина овальної та видовженої форми, у літоральній зоні вкрита осоково-ситниково-очеретяними угрупованнями, а у субліторалі та профундалі – розрідженими плаваючими та донними водоростями на сапропелях.

Озеро приурочене до місцевостей борючих терас на алювіальних перевіяних водно-льодовикових супісках, підстелених крейдовими породами. Площа озера 0,06 км², максимальна глибина 8,10 м, середня – 3,15 м, довжина 0,80 км, ширина максимальна 0,85 км, а середня 0,08 км. Довжина берегової лінії становить 1,10 км, а коефіцієнт порізаності – 0,39. Об'єм води озера складає 170,1 тис. м³. Нами розраховані деякі лімнометричні коефіцієнти озера, а саме видовженості (10,0), ємкості (0,39), відкритості (0,02), глибинності (8,5), які важливі у порівнянні з іншими водоймами ландшафту. Наведені вище морфометричні та гідрологічні характеристики дозволяють краще уявити озеро в басейновій системі, вивчити деякі аспекти складних взаємозв'язків водозбору і водної маси озера.

Висновки. Суттєву роль у генезисі природних територіальних комплексів (ПТК) водозбору та природного аквального комплексу (ПАК) озера відіграли флювіогляціальні, а пізніше карстові процеси; доміантними ПТК є урочища під номером 2 (рис. 2), які займають найбільшу площу водозбору; ПТК урочищ 1-2 (рис. 2) на відкритих ділянках частково зазнають еолової денудації, що вимагає лісомеліоративного втручання; представлена ландшафтна структура водозбору і морфометричні параметри ПАК озера можуть служити вихідною основою екологічного паспорту водойми, необхідного для об'єктів природоохоронного фонду; у подальшому дослідження мають бути спрямовані на вивчення гідролого-гідрохімічного режиму та терміки водойми, біотичного складу водної товщі, донних відкладів й створення на їх основі ландшафтної карти ПАК оз. Заозір'я.

Список використаних джерел:

1. Мартинюк В. О. Ландшафтно-лімнологічні дослідження східної частини Волинського Полісся для кадастрових цілей / В. О. Мартинюк // Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра / Зб. наук. праць. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 70–72.
2. Мартинюк В. О. Уточнена схема фізико-географічного районування Волинського Полісся в межах Рівненської області / В. О. Мартинюк // Матли III Всеукр. наук.-практ. конф. “Географія та екологія: наука і освіта”, 15–16 квітня 2010 р. – Умань : Видавець “Сочінський”, 2010. – С. 162–165.
3. Транскордонна Рамсарська територія “Прип'ять-Стохід-Простир”: розвиток спільної природоохоронної діяльності України і Республіки Білорусь [Б.м.в., UNDP, 2010] – 54 с.